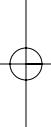
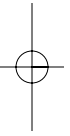
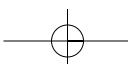
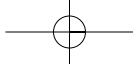

e
scriptures

perifèric
edicions

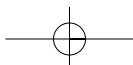
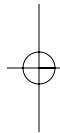
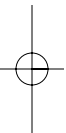

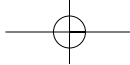

Jordi Pàmias

Des de la foscor
Un dietari dels anys 60

pròleg de Xulio Ricardo Trigo

Col·lecció dirigida per Xulio Ricardo Trigo

1a edició: setembre, 2007

© Del text, 2007

Jordi Pàmias

© D'aquesta edició, 2007

Perifèric Edicions

C. Sèquia de Montcada, 13

46470 Catarroja (València)

Tel. 609 426 131. Fax: 961 270 038

e-mail: periferic@periferic.es

web: www.periferic.es

Disseny col·lecció: El gos pigall, SL

Fotografia de la coberta: Francesc Perés

Correcció lingüística: Adolf Gisbert

Maquetació: José María de Gracia Bonache

Impressió: Romanyà-Valls

ISBN: 978-84-935498-5-5

Dipòsit Legal: B-26.831-2007

Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada o transmesa, de cap manera ni per cap mitjà, sense l'autorització prèvia i escrita de l'editor, tret de les citacions en revistes, diaris o llibres si se n'esmenta la procedència.

A manera de pròleg

UN DIA D'AGOST AMB JORDI PÀMIAS

Hi ha pocs moments al llarg de l'any en què les visites als amics siguin tan freqüents com durant les darreries de l'estiu. Potser impulsats per la idea de recuperar el temps perdut amb un oci no sempre desitjat o conscients que és hora de tornar a situar-nos dins el nostre entorn natural. L'empresa, quan encara no ha acabat l'agost comporta algunes dificultats. Els amics es dispersen per la geografia catalana i, en un moviment que encara defineix els orígens, s'acosten al camp o a les muntanyes.

Avui és 30 d'agost i, mentre molts preparen ja el retorn, viatgem de Girona en direcció a Lleida per l'antiga autovia. A la dreta deixem la mola sempre sorprenent de Montserrat i, de seguida, entrem a la Segarra, on ens saluden aquests pobles encolomats a petits turons, atalaies minúscules d'un altre temps. Qualsevol pintor, a l'hora de definir les terres que ara travessem, escolliria una concepció clàssica del paisatge, com a "Els efectes del bon govern", de Lorenzetti, o als fons gairebé con-

ceptuals de Peter Bruegel, el Vell. I és que avui és un dia assolellat i ventós, de grans perspectives, que accentua els grocs imminents de la tardor.

Hem quedat amb Jordi Pàmias al seu poble natal, Guissona. És una visita concertada mesos enrere, al caliu de l'amistat que ha anat creixent amb el pas del temps i els llibres. Encara no fa tant que Perifèric Edicions li va publicar el llibre *Terra cansada* –a la col·lecció de poesia que dirigeix Ramon Guillem–, un recull que de seguida va merèixer importants premis de la literatura catalana: el Nacional de Poesia, el Serra d'Or de la Crítica.

En ocasions així, quan el paisatge ho mereix, la ràdio del cotxe roman apagada i els pensaments passen veloços, però l'extensió del temps sembla assimilar-se a l'extensió dels camps que es perden en un horitzó bromós. La memòria ens porta retalls de poemes d'en Pàmias, però sobretot recupera històries de l'inici, com si volgués assegurar-se de completar el cercle que vam anar bastint com a lectors cap a la meitat dels anys vuitanta.

D'aquella època daten les primeres proses de dietari i, en conseqüència, les primeres recerques d'una tradició possible. Quan això ocorre, convoquem la lectura d'*El present vulnerable*, de Feliu Formosa, un dietari que ens situava de ple al cor de la vida intel·lectual dels 70, dins les dimensions de passió i misèries que implica l'escriptura. Però també, inseparable en la memòria, la recerca extrema del *Quadern de tres estius*, de Jordi Pàmias, un llibre en lluita, un autor obstinat a aixecar el llistó d'un univers de perfil baix.

Guissona és un poble agrícola que els nous mètodes globals i la forta immigració han anat convertint en una ciutat d'ara mateix, amb les senyes d'identitat cada cop més amagades. Però encara paga la pena entrar pel Portal de l'Àngel i recórrer el barri antic, carrer de la Font avall fins la Plaça Major, porxada per tres dels seus costats. Sota aquests porxos trobem en Jordi Pàmias jugant amb la seva néta Blanca. És el Pàmias de sempre, de tracte amable, gairebé d'una cordialitat antiga pel respecte que traspua. I és d'aquesta plaça que surt el carrer Botigues, on hi ha la casa del poeta, descendent –s'ha de dir com a curiositat literària– d'una antiga família de pastissers. Si bé ara és la casa d'estiu, Pàmias hi va néixer, i hi va viure bona part de la seva infantesa i adolescència. Entre la solidesa d'aquestes parets va imaginar poemes de la primera època i, fins i tot, llibres: *La meva casa* (Barcelona, Josep Pedreira Ed., 1972). La casa, la seva casa, són dos pisos i unes golfes de falla, on hi ha racons i petites estances ocultes. Una neteja recent ens permet gaudir de les poderoses bigues de fusta mentre l'autor de tants poemes que parlen de vides anteriors ens explica la història de la corda vella i plena de teranyines, gairebé les úniques que hem vist, que s'estén pel terra. Sembla que un Pàmias encara molt jove ajudava el seu pare fent-li arribar feixos de llenya pel celobert fins a la pastisseria dels baixos. Però les golfes, amb bona part de les bigues del sostre ennegrides pels efectes del fum de la torradora de cafè, amaguen també un dels secrets més íntims de l'adolescència de l'autor: rere una porta trobem el terrat, i és quan Pàmias recorda primeres lectures, Maragall, Carner, i

també els moments de solitud en aquell lloc apartat de la casa més alta del barri, quan escriure era un secret a través del qual anava construint el futur.

Baixem escales i fem un recorregut pel primer pis, ple de mobles de la primera època: alguns llits *art-decò*, consoles fermes, detalls que el pas del temps ha fet definitius. És quan el poeta ens mostra un dels tresors de la família: la torre de terrossos de sucre elaborada per un germà de l'àvia, encara sorprenentment viva dins d'una urna de vidre. Però no és l'únic tresor. També hi hauríem de comptar amb la presència dels quadres del seu pare, pintures de sabor local i natures mortes amb un encertat sentit del color. Sens dubte l'afecció a la pintura del Pàmias pare ja conté alguns primerencs trets estètics que influiran en la posterior profunditat de l'obra literària d'en Jordi Pàmias.

La visita a Guissona ens reserva encara la millor sorpresa. Una mica més tard, aprofitem la sobretaula per pujar al segon pis, on té el seu estudi d'estiu. Hi ha molts volums als prestatges i una petita illa de llibres i papers al terra amb les incorporacions recents. Molt a prop descansa l'enorme torradora de cafè responsable de les negres baconianes de les golfes. L'escenari de treball és una taula llarga, moderna, al voltant de la qual parlem llarga estona de llibres i memòria. De cop en Pàmias s'aixeca i va cap a una de les prestatgeries. Vol mostrar-me una cosa, diu, i deixa sobre la taula uns fulls enquadrats a la manera antiga –espiral de plàstic negre, cobertes d'un cartró verd que el pas del temps ha fet empal·lidir–. S'asseu de nou a la cadira, espec-

tant, mentre sospesa la meva confusió inicial. Però la curiositat pot més que l'estupor i no trigo a endinsar-me en aquells fulls escrits a màquina, potser escrits al terrat mentre el sol recorria les teulades.

D'entrada em captiva el títol, *Des de la foscor*, em fa prendre consciència que tinc a les mans un d'aquests tresors de joventut que els escriptors no sempre estimem com cal. Llegeixo les proeses de manera transversal, però malgrat la insuficiència d'aquell cop d'ull, tot i el lògic neguit que em provoca fer esperar en silenci el meu amic, hi reconec alguns trets del millor Pàmias: compromís social i literari, sinceritat i una prosa clara, gairebé transparent, que connecta el lector amb aquesta època fosca que defineix el seu títol. Però, a la vegada, hi trobo l'esperança viva de la creació, la necessitat de configurar un món paral·lel on l'opinió, la crítica, el debat siguin possibles.

Abans que pugui dir una paraula en Pàmias m'explica les raons del llibre. Em fa recórrer els seus anys de la primera maduresa, quan començava a fer classes a l'institut, la seva postura amateur davant la literatura. M'explica els actors, els paisatges que el mouen a escriure. I jo no puc evitar interrompre el seu discurs i dir-li, amb timidesa al principi, que potser aquell dietari hauria de veure la llum, que els seus lectors del *Quadern de tres estius* o de la seva poesia agrairien conèixer els orígens del seu univers literari. Ell es mou inquiet a la cadira, sé que és a punt de dir-me que no me l'ha mostrat per això, però dubta davant la meva vehemència apostant ja amb claredat per la seva edició.

Al capdavall arribem a un acord que deixa la partida en

taules. Jo m'emportaré el llibre a casa, me'l llegiré amb calma i parlarem una altra vegada. Li manifesto la meva satisfacció i dóna per tancat el tema. Em proposa fer un tomb pels seus escenaris de joventut a la vella Guissona. Sens dubte és una bona idea. L'original de *Des de la foscor* és a les meves mans i sé que en Pàmias sospita que ja no el deixaré anar fins a sortir del poble.

Passem amb calma mentre la conversa desgrana encara llibres i autors que el van influir, ens porta als safareigs de la plaça del Vell Pla, on algú va gravar un poema de Pere Quart. I acabem a la Casa de la Vila, potser perquè al costat mateix hi ha les escoles on Jordi Pàmias va fer els primers passos com alumne; ell, que a més d'escriptor ha estat un dels mestres de referència de moltes generacions de lleidatans.

La conseqüència d'aquell dia fel·líc de les darreries d'agost és el llibre que el lector té ara a les mans. Li he d'agrair al seu autor que m'hagi permès participar de les tasques de revisió del text per a la seva publicació a "Escriptures". Ha estat una experiència enriquidora, d'aquelles que es queden per sempre a la memòria. Espero que recuperar *Des de la foscor* sigui també per a ell un motiu de satisfacció. En Jordi Pàmias ens hi regala, de bell nou, aquesta esplèndida combinació d'escriptor i humanista que tant li ha fet destacar dins la cultura catalana actual. I ens passa pel cap la idea, aventurada però ferma, que Guissona té sort de comptar amb la memòria del poeta.

Xulio Ricardo Trigo
Director d'Escriptures
(Març, 2007)

Octubre 1966

APRENDRE PEL MEU COMPTE CADA DIA, preparar bé les classes i donar-les amb il·lusió, però amb serietat i mantenint la disciplina. Voldria que aquest triple lema inspirés la meva tasca durant el curs 1966-67.

Escric de Guissona estant, però a Bellpuig m'esperen. Demà passat iniciaré una nova etapa de la meva vida. Vull deixar de banda decepcions i ressentiments. Començaré el curs d'una manera neta, oberta, amb alegria i amb llibertat d'esperit. Vull transmetre el meu entusiasme –i la meva dèria de saber– a dotzenes d'alumnes desconeguts. Una profunda vocació d'humanista m'ha de salvar en els moments difícils.

BON COMENÇAMENT. Estic segur d'adaptar-me bé a l'ambient de l'Acadèmia. I –cosa molt important– espero fer-me respectar pels alumnes. Em sembla que trobaré el meu estil pedagògic definitiu.

El senyor Mis, director de l'Acadèmia Sant Tomàs, ha tingut molt tràfec, del matí al vespre. La primera tasca ha consistit a encabir els alumnes a les diverses aules. Hi ha hagut una mica de desorientació, molt lògica a prin-

cipis de curs. A poc a poc –sobretot amb l'arribada dels llibres de text–, la feina s'anirà regularitzant.

AHIR, A LA NIT, HI HAGUÉ la presentació oficial als membres de la Junta de l'Acadèmia –uns homes oberts, dinàmics, magnífics representants de la mentalitat del Pla d'Urgell. A la reunió hi assistiren també l'alcalde i el rector de la parròquia.

Aquesta tarda, amb motiu de les bones notes obtingudes a la Revàlida, el senyor Mis ha decretat festa total. Uns quants alumnes han anat a la recerca d'un toca-discos, i hi ha hagut sessió de ball a la sala principal de l'Acadèmia. En Juli Quadrat ha ballat amb la seva promesa i alumna; d'altres ho han fet amb llurs companyes de curs, en un ambient d'absoluta i fresca naturalitat. Inexpert com sóc, no m'ha tocat altre remei que ballar. Probablement he fet una mica el ridícul, però no importa. Les meves companyes han estat la senyoreta Guiró i dues alumnes de cinquè curs. Per a mi, la tarda d'avui ha suposat una experiència nova i, en el fons, divertida.

* * *

Terra de guaret, on han crescut les males herbes: el jull, la cugula... Bé em plauria d'arrencar unes quantes gleves i de llençar-les al canyet, en la companyia dels gosos morts! Però cal que posi fre a la meva ira, per tal com aquesta terra, ara adormida i inútil, algun dia llevarà fruit abundós. Algun dia les tiges del blat verd, a la primavera, seran pentinades per l'oratjol sota el cel

d'un blau profund, on els núvols semblaran naus de bastiment lleuger i aombraran els sots plens d'aigua. Llavors els meus ulls gaudiran d'un repòs infinit i, la meva ànima, d'un benestar sense corcs d'angúnia. Com un patriarca d'antany, les mans et beneiran amb el gest de ritual, oh aspra terra de guaret!, i les meves llàgrimes humitejaran les obscures gleves que volia llençar al canyet, en la companyia dels gossos morts.

Aviat la rella et solcarà, com la proa d'una nau, i llargues línies paral·leles creuaran les feixes i els bancals, d'un cap a l'altre; i el pagès, en els grisos dies tardorencs, sembrarà el gra de vida. Lentament s'escolen les nits de desembre; i, quan la boira ja s'ha escampat, bufa la tramuntana i els torniols de vent roden damunt la terra humida, en les entranyes de la qual la llavor va germinant, en silenci. Les nits de gener són glaçades; i la pell de la terra esdevé dura i, alhora, cristal·lina i brillant. Els camins ja no són fangosos ni hostils, sinó més aviat compactes i estranyament acollidors. Un hom no es cansaria d'esperar fins a l'alba, sota els estels que colpeixen l'esguard, sabent que l'antiga terra de guaret no dorm del tot, desvagada com un captaire ple de parracs, sinó que prepara el vestit nou, el mantell fulgent i meravellós de la primavera...

* * *

AVUI ENS HA ARRIBAT A L'ACADÈMIA la primera remesa de llibres. Però no n'hi ha gairebé cap de les assignatures de lletres. Caldrà continuar com fins ara, donant les classes en forma de repàs i improvisant una mi-

ca. Sigui com sigui, demà començarà a regir l'horari definitiu. I cada dia plegaré a les vuit del vespre.

PARLARÉ D'UN ALTRE ASPECTE IMPORTANT de la meua estada a Bellpuig. Visc a casa de la senyora Carme Serra, filla del folklorista Valeri Serra i Boldú. És una dona agradable, enraonadora... i molt bona cuinera. El pis és gran, antic, d'aire senyorial –amb calaixeres, sofàs i balancins en dues sales contigües, de sostre alt, a la vora d'unes habitacions amb alcova. Hi ha un altre estandant, en aquest pis: en Ramon Salla, xicot de dinou anys, senzill, atent i de bon caràcter.

Avui he conegut les germanes i el pare d'aquest xicot. Núria, la germana gran, m'ha causat una forta impressió: alta, de cara perfecta, amb un cos incomparable; d'altra banda, molt simpàtica i plena de naturalitat en el tracte. Confio que la veuré, de tant en tant...

* * *

Diccionari: ets la meua eina de treball i, alhora, la capsua màgica de les sorpreses. Quantes vegades una paraula nova m'ha commogut sobtosament! I tot jo he vibrat, com una cullereta en contacte amb una copa de cristall. Molt sovint les coses són lluny del meu abast, i em desaleno en la recerca inútil. En canvi, les paraules, arrengrades amb cura, amb tots els matisos del significat, són a un pam dels meus ulls. Subtil recurs, que endolceix el beuratge amarg de les meves limitacions...

Ja sé que algú dirà: —Els mots d'un diccionari són com les mòmies d'un sarcòfag: no tenen vida; i, en la pe-

nombra del vell sepulcre, les mans ossudes esgarrapen l'eixut agram.

Jo li contestaré: —Aneu errat, fins a cert punt. No sempre podem veure i palpar les coses d'aquest món, ni descobrir les qualitats físiques que amaguen. Aniríem gairebé a les fosques, si el diccionari, en el destret, no ens fornís la imatge arrodonida de les coses, sense angles borrosos. Encara més: cada paraula, com si tingués la virtut d'un ressort, ens subministra imatges concomitants, que permeten d'expressar la relació profunda que hi ha entre els éssers. Crec, doncs, que l'ús intel·ligent del diccionari suposa, per a l'escriptor, un ajut inestimable.

* * *

LA PRIMERA SETMANA ACABÀ FELIÇMENT. El dissabte a la tarda agafava el tren cap a Guissona; i aquest matí, abans de les nou, ja era a Bellpuig.

Avui ha estat un dia decisiu per a l'Acadèmia. Ens ha visitat l'inspector, senyor Gassiot. Si el seu informe fos positiu, l'Acadèmia es convertiria en Col·legi Lliure Adoptat i rebria una abundosa ajuda estatal. Els exàmens de fi de curs es celebrarien aquí. Poca cosa ha deixat entreveure, el senyor Gassiot, però sembla que l'ambient de l'Acadèmia l'ha impressionat favorablement. Espero que tot es resoldrà segons els nostres desigs.

HEM REFET L'HORARI DE LES CLASSES, amb penes i treballs. El senyor Mis i en Quadrat han esgotat totes les combinacions possibles i, a la fi, han reeixit.

La visita de l'inspector –segons m'ha dit el senyor Miserà de segurs efectes beneficiosos.

Demà és festa. Aniré a missa de deu, on faré companyia als alumnes. Després, ja veurem. D'aquestes diades –malgrat llur aspecte gris–, se'n pot esperar tota mena de sorpreses...

Ahir vaig oblidar-me de parlar de l'excursió que, a la tarda, vam dur a terme professors i alumnes. Anàrem fins a un bosquet de garrics que hi ha en direcció a la vila d'Ivars. Després de berenar es féu molta gresca. Alguns alumnes s'enfilaren, ardits, pels arbres i d'altres arrencaren el fruit a uns ametllers veïns, provocant la ira del propietari. A quarts de set iniciàrem, pacíficament, el retorn a Bellpuig.

* * *

La vella, que furetejava ací i allà, digué, amb veu planyívola:

—He regirat armaris i calaixeres, he fullejat antigues revistes del vuit-cents, he desempolsat baguls de fusta clavetejada... I enlloc no he trobat l'esgrogueït retrat del meu difunt espòs.

I les veus de la casa, a cor, respongueren:

—Que al cel sigui.

La vella es girà, esblaimada, cercant d'endevinar el lloc d'on havien eixit les veus. Duia un estret gipó i unes falldilles folgadíssimes que, evidentment, feien més embalum que el seu cos menut i vivaç, trama perfecta d'ossos. Unes celles blanques, una mica polsoses, emmarcaven uns ulls gusporejants. La massa de cabells, flonja i blan-

quíssima, no amagava del tot la forma d'uns graciosos rínxols. La vella, amb un moviment bruscat, es tombà cap al lloc on les veus de la casa, arremolinades, repetien:

—Que al cel sigui. Estatge de pau, paradís de salut, cambra de benestar!

Al terrat, el vent empenyia les canyes negres dels coets trencanúvols. Auguris de tempesta. El cel esdevenia amenaçador, com un bou enorme. S'oïren els primers trons, encara remots, i l'esperó dels llampecs feia esgarinxades de sang al lloc dels núvols. La vella es perspignà, aterrada. L'espòs li feia babarotes, de la tomba estant. I ella aixecava, tant com podia, un rajolí de veu; i començava el doll de paraules elegíiques —a tall d'absolta—, que queien sense pausa:

—Ho he regirat tot: armaris, calaixeres, golfes velades de teranyines... I enlloc no he trobat la imatge del meu difunt espòs, el retrat perdut qui sap —on potser a la consola màgica, la de les motlures daurades...

* * *

SUPERAT UN CERT DESORDRE MENTAL —que durà uns quants dies—, he recuperat, a la fi, el meu equilibri. Els alumnes es porten meravellosament i mantinc, a la classe, una perfecta disciplina. Ara sí que estic segur d'haver trobat el meu estil pedagògic definitiu!

HEM COMENÇAT LA TERCERA SETMANA. El senyor Mis em tracta amablement. Preparo les classes amb molta cura. Sobretot, em dóna feina la Història de l'Art... A casa, l'ambient resulta força agradable.

Abans-d'ahir em vaig assabentar d'un fet digne de ser esmentat: el pare de la senyora Carme fou un gran amic de Jacint Verdaguer. El seu llibre *Records dels darrers set anys de la vida de Mossèn Cinto* és molt revelador. L'autor explica detalls curiosos de la manera de ser del gran poeta i dóna l'opinió personal –molt assenyada– sobre la tan discutida tragèdia dels darrers anys de la seva vida. El senyor Valeri no exercí mai com a advocat i es lliurà totalment a la vocació literària. Morí l'any 1938, en plena guerra civil.

TINC NOMÉS DOS ALUMNES DE SISÈ CURS. Avui els he parlat, apassionadament, de les meves idees sobre l'essència de la poesia.

Ara, onze de la nit, em dispo a continuar la lectura de *El Cristo de Velázquez*.

A L'ACADÈMIA ENSENYO FRANCÈS, per primera vegada. Això em crea alguns problemes, que intento resoldre amb bona voluntat. Sobretot pel que fa a la fonètica, no hi acabo de veure clar.

* * *

—La durada de la vida és d'una elasticitat aclaparadora. Hi ha infants que neixen morts i vells xarucs que tenen els peus ben afermats a terra –i no s'hi volen ajeure, de cap de les maneres...

—Això és innegable. Nogensmenys, una llei fonamental ens agermana a tots, pel sol fet de ser homes. Proclamem-ho als quatre vents: tenim un cos vertical, ple

d'harmonia –sigui tou, gairebé cotonós, com el dels al-bats, sigui duríssim, musculós, cepat, com el dels atle-tes, les venes del qual ja sobresortien en antics relleus assiris. D'altra banda, gaudim d'una ànima racional que ens permet de fer judicis i raonaments, com aquell qui, a poc a poc, descabdella una troca de llana.

—Parla amb un xic de cura, company. Verament la nos-tra ànima és racional, però... Quantes vegades els im-pulsos de l'inconscient –o del subconscient, digues-ho com vulguis– senyoregen les nostres accions! Freud bur-xà molt en els racons foscos de la nostra ànima racional i n'arrencà una mena d'algues llefiscoses, deixalles de claveguera...

—Aquesta imatge em fa gràcia. Una mica atrevida, pot-ser. El tema de la nostra conversa encara pot donar molt de suc. Però ara faig tard, i no voldria deixar-me endur per la impaciència

—Si et sembla bé, demà reprendrem el diàleg.

—D'acord.

* * *

TENEN A BELLPUIG UNA MAGNÍFICA BIBLIOTECÀ-RIA: una noia gran, encara soltera, molt culta i amable. Es diu Maria Xinxó. Avui li he tornat l'extens poema *El Cristo de Velázquez*, de Unamuno.

HE TINGUT OCASIÓ D'OIR una formidable filípica del senyor Mis contra els alumnes de cinquè curs. Els re-treia l'escàs interès per la llengua francesa –matèria que ell, llicenciat en Química, també ensenya. Jo m'ho es-

coltava amb una mica de temor, perquè, ben mirat, aquesta assignatura havia d'estar al meu càrrec en tots els cursos. Adesiara sortia el meu nom; jo m'aguantava l'alè. Al cap d'una estona, el senyor Mis tancava llum i portes; ignorava que m'havia quedat a l'aula de tercer amb un alumne de llatí... Era un quart de nou del vespre.

PRIMER DIA D'AUTÈNTIC FRED, encara en plena tardor. El senyor Mis ja ha parlat de posar estufes.

Demà un bon nombre d'alumnes se'n van a Lleida, a participar en un festival d'atletisme. Això vol dir que les classes estaran mig buides. El 2 de novembre, dia de les Ànimes, hi ha el projecte d'anar en excursió a Rocallaura, a buscar bolets. Així ho ha anunciat el nostre director a l'assemblea general d'alumnes, reunida, inesperadament, a la sala principal de l'Acadèmia.

* * *

—Si ell venia, no sé de quina manera el podríem obsequiar millor.

—Aquell gerro xinès li plauria molt. Si més no, escauria de col·locar-lo a la seva cambra, com a adorn.

—Però creus sincerament que un objecte semblant hi faria goig, en una cambra tan nua, de parets llises i blanques com les d'una cel·la?

—De debò, crec que sí. No és un gerro bigarrat o estrafo-lari, com d'altres en corren pel món... Ben al contrari: és de línies elegants i senzilles. M'imagino que ha de quedar bé onsevulla.

I donem per acabat aquest diàleg allisonador. La senyora i la minyona han bescanviat llurs punts de vista amb fraternal franquesa, exercint la santa llibertat de la paraula. Tots serem una mica més feliços quan, esborrades les classes socials, s'escaigui que la bugadera parli amb l'aristòcrata i que la pellaire faci el seu pregó al vestíbul dels palaus... Tots germans, tots lliures. Sí: gaudirem d'aquella llibertat positiva que no origina noves submissions, sinó que esdevé la penyora íntima d'una pau ben assaonada. Aleshores serà possible de regalar gerros xinesos a foscos i malencònics invitats; i sobretot, en un rampell d'ira, els podrem llançar contra les llampants rajoles i trencar-los en mil bocins. Ningú no ens demanarà explicacions. Santa llibertat del silenci!